

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لے کے ناں میں سوہنے رب داکراں کلام بیان
مہر محبت کرنے والا اچا اُسدا ناں

غزوات نبوی ﷺ

ملک ناصر داؤد

غزوات نبوی ﷺ

ملک ناصر داؤد

گندھارا ہندکو اکیڈمی، پشاور

جملہ حقوق بحق گندھارا ہندکو اکیڈمی محفوظ اُن

غزوات نبوی ﷺ	نام کتاب
ملک ناصر داؤد	مصنف
تحقیق	موضوع
ملک ناصر داؤد	کمپوزنگ / پروڈنگ
ثاقب حسین	سیننگ / سرورق
2017ء	سال اشاعت
محمد ضیاء الدین	اہتمام اشاعت
چیف ایگزیکٹو کمیٹی، جی ایچ اے	
F.166/17	جی ایچ اے اشاعت حوالہ
500 روپے	قیمت
گندھارا ہندکو اکیڈمی پشاور	پبلشر
جی ایچ اے لیزر پرنٹنگ، پشاور	پرنٹر
978-969-687-155-2	ISBN No.
گندھارا ہندکو اکیڈمی، 2 چنار روڈ،	ملٹریس واپتہ
آبدھرہ، یونیورسٹی ٹاؤن پشاور	

گندھارا ہندکو اکیڈمی پشاور

2- چنار روڈ، آبدھرہ، یونیورسٹی ٹاؤن، پشاور

091-9218164, 9218165

www.gandharahindko.com

انتساب

”و ما ارسلناک الا رحمة للعالمین“

”بعد از خدا بزرگ تو ہی قصہ مختصر“

سچے تے سوہنڑے آخری نبی دے ناں۔

فہرست

نمبر شمار	عنوانات	صفحات
1	ہک ضروری گل	8
2	غزوات سوہنترین نبی ﷺ دے	9
3	پروفیسر عبدالمتین صاحب دی رائے	12
4	آپڑیں بارے گل بات	14
5	پاکیزہ فاتح - غیر لوک نبی کریم ﷺ بارے کے آخذین؟	16
6	عرب دانقشہ	18
7	عرب دے لوک	20
8	حلف الفضول	23
9	محمدؐ سپہ سالار	28
10	جنگ تے غزوات	38
11	غزوات دا فیصلہ کیہڑے حالات بچ کیتا؟	49
12	غزوات بارے گل بات	53
13	دہشت گردی تے اسلام	56
14	اسلام تلوار نال پھیلایا؟	61
15	سریاتے غزوہ بچ فرق	71
16	”نہ مال غنیمت نہ کشور کشائی“	73

82	اسلامی ریاست بیچ غیر مسلماناں دے حقوق	17
85	جہاد اسلامی	18
90	غزوات بیچ تربیتاں دا کردار	19
94	سلاطین کونبی کریم ﷺ دا اسلام دی دعوت دینڑا	20
100	میثاق مدینہ	21
103	خطبہ انسانیت	22
107	غزوہ ودان یا غزوہ ابواء	23
109	غزوہ بواط	24
110	غزوہ صفوان یا بدر اولی	25
111	غزوہ ذی العشیرہ	26
112	غزوہ بدر	27
130	غزوہ تبیقاغ	28
132	غزوہ سویق	29
134	غزوہ قرقرۃ الکدر	30
135	غزوہ غطفان	31
136	غزوہ بحران یا غزوہ بنو سلیم	32
137	غزوہ احد	33
146	غزوہ حمراء الاسد	34
148	غزوہ بنی نصیر	35
151	غزوہ بدر مرعد	36
152	غزوہ ذات الرقاع	37

154	غزوہ دومتہ الجندل	38
155	غزوہ بنی مصطلق یا مرسیع	39
157	غزوہ خندق یا احزاب	40
167	غزوہ قریظہ	41
171	غزوہ بنو لحيان	42
172	غزوہ غابہ	43
174	غزوہ صلح حدیبیہ	44
180	غزوہ خیبر	45
185	فتح مکہ	46
193	غزوہ حنین	47
196	غزوہ طائف	48
198	غزوہ تبوک	49
203	نبی پاک ﷺ و جنگ و اسامان	50
206	جہاں کتاباں توں مدد کھدی	51

غزوات نبوی ﷺ

حضور پاک ﷺ دی سیرت دے حوالے نال دنیا دی ہرزبان اچ تحریراں لکھی گئیاں۔ شاید ای کوئی بد قسمت زبان ایسی ہوی جس اچ اس عظیم الشان پنیمبر دی سیرت تے نہ لکھا گیا ہووے۔ اللہ تعالیٰ دا شکر اے کہ ساڈی ماں بولی ہندکو زبانوں بی ایہہ اعزاز حاصل اے کہ سیرت دے حوالے نال مختلف لکھاریاں دی تحریراں کتابی صورت اچ چھپ کے لوکاں تک پہنچ چکیاں۔ پروفیسر ملک ناصر داؤد نے بی غزوات نبوی ﷺ دے موضوع تے تحقیقی کتاب لکھی اے۔ اس کتاب دے لکھنویں اچ انہاں نے کئی کتاباں سی استفادہ بی حاصل کیتے۔ انہاں نے موضوع دی مناسبت نال معلوماتوں کیجا کر کے سلیس ہندکو اچ لکھاوے جزی وجہ نال قاریوں سمجھنویں اچ مشکل پیش نہ آسی۔ گندھارا ہندکو اکیڈمی اس کتاب دی اشاعت تے اللہ تعالیٰ دا شکر ادا کر دی اے تے اُزے پیارے حبیب ﷺ دے حوالے نال ”غزوات نبوی ﷺ“ کتاب چھپ کے لوکاں تک پہنچ سی جس سی بھر پور استفادہ حاصل کیتا جاسی تے ایہہ کتاب ہندکو اچ ریفرنس دے طور تے بی پڑھی جاسی۔

محمد ضیاء الدین

جنرل سیکریٹری، گندھارا ہندکو بورڈ پاکستان

غزوات نبوی ﷺ

سیرت پاک دے اتنے پہلوانے جے بندہ اُس تے ساری زندگی وی کم کردار ہوئے تے کدے پوری ینٹھ پیندی۔ حضور ﷺ دے صرف حلیہ مبارک دی گل کراں تے اُس تے وی لوکان نے اپڑیں طرفوں بیان کرنے دی کوشش کیتی اے پر گل پوری طرحیاں بنڑیں ینٹھ۔ اسے طرحیاں ہو کوئی موضوع اسی چاہ کہناں کتیاں ای کتابا دنیا دی ہرزبانان بچ لکھیاں گیان نے پر کتب لُحڑئیں والے آں اخیر بچ ایہہ لُحڑواں پیا اے جے بعد از خدا بزرگ توئی قصہ مختصر۔ اٹھائیں دامطلب ایہہ دے جے انسان دے وسے بچ ایہہ گل ای ینٹھ جے اوہ اس ہستی دی کسے وی پہلوانے مکمل گل کر کے۔ کدے اپڑیں زبان ہند کو دی گل کراں تے ایہہ تے اس دی چہول تے جے اتنی کئی اے جے اس بچ تے اس ہستی دی گل کرڑیں وی اوکھی اے۔ پرفروئی ثواب دی خاطر اسماں دیاں دوستاں نے کوشش شروع کیتی دی اے جے اسماں دی زبان آں وی ایہہ سعادت مل جُلے جے اسی اپڑئیں رسول کریم ﷺ دیاں صفتاں بیان کر ہکاں۔ اس بچ کوششساں ہو رہیاں نے تے انہاں ای کوششساں بچوں اسماں دے پروفیسر ملک ناصر داؤدی ایہہ کوشش وی قابل تعریف اے۔ انہاں بنیادی طور تے ایہہ کتاب صرف ہک پہلو کہن کے گل کرڑئیں دی کوشش کیتی اے یعنی رسول اکرم ﷺ اُراں دی غزوات پر انہاں اس نال نال اوہ سارے حالات وی بیان کرڑئیں دی کوشش کیتی اے جے جہاں دی وجہ نال حضور اکرم ﷺ آں میدان جنگ بچ آڑئیں دی ضرورت پیش آئی اے۔ ایہہ وی کوشش کیتی گئی اے جے دسیا جُلے جے ایہہ غزوات زیادہ تراپڑئیں دفاع جو گے کیتیاں گیاں نے۔ کسے وی جائی ایہہ ینٹھ لگدا جے حضور ﷺ نے کسے قوم یا علاقے تے جارحیت کیتی ہووے۔ جدوں مجبوری ہوئی اے تے تلوار چائی نے۔ استوں بعد جناب ناصر داؤد صیب نے ساریاں جنگاں دی وجوہات اُس تے عمل تے اُس دا نتیجہ وی دسیا اے۔ بہوں ساریاں ایہا جیاں غزوات نے جہاں عام تاریخ دانان نے نظر انداز کیتے پر ناصر صیب نے انہاں داوی ڈوبنگا مطالعہ کیتے۔ اسی عام طور تے دیتخے آں جے اسماں پہلا غزوہ جیہڑا عام تاریخ دانان کول تھہاندے اوہ غزوہ بدر اے۔ پر ناصر صیب دی تحقیق دے مطابق پہلا غزوہ غزوہ ودان یا غزوہ ابواء اے۔ اسے طرحیاں غزوہ بدر توں پہلے انہاں دی تحقیق دے مطابق چار غزوات ہوئے نے۔ فرغ غزوہ بدر

واقعہ پیش آیا۔ انہاں نے ہر غزوہ دے واقع ہوئیں دی وجوہات وی دسیاں نے جس تو پتہ لگدے جے مسلماناں نے کدے وی کسے لڑائی بچ پہل عینہ کیتی پر جدوں سرے تے پئے گئی اے تے فراگلیاں دس کے چھوڑیئے جے مسلمان کہل وی ہلدے نے تے جت وی ہلدے نے۔ جیہڑا وعدہ اللہ تعالیٰ نے مسلماناں نال کیتے جے اگر مسلمان دس ہوسنڑ تے اوہ بیٹیاں کافراں تے فتح پاسنڑ تے کدے سو ہوسنڑ تے اور ہزار تے فتح پاسنڑ تے کدے ہزار ہوسنڑ تے اوہ دہ ہزار تے فتح پاسنڑ۔ ہر غزوہ بچ نبی کریم ﷺ نے ہک بہترین سپہ سالار ہونوئیں داوی ثبوت دتے۔ جس طرحیاں انہاں اپڑیاں صحابیاں دی جنگ دے دوران ترتیب دتی اے تے جس جس آں جو جو کم حوالے کیتا نے اُس توں انہاں دی جنگ بچ دی ساری منصوبہ بندی دا کھل کے پتہ لگدے۔ غزوہ احد بچ جس طرحیاں انہاں نے میدان جنگ بچ مسلماناں دی کمزور جاء دج کے ہک تیر اندازاں دے دستہ اُس کمزور جائی دی حفاظت آسٹے کھلایا یا ایہا اوہ دسدے جے حضور ﷺ کس طرحیاں پورے میدان بچ اپڑیں فوج دی حفاظت دا بندوبست فرماندے ایہے۔ اتھوا یہہ وی پتہ لگدے جے کدے فوج اپڑیں سالار دی حکم عدولی کردی اے تے فر نتیجہ کے ہوندے۔ اسے کر کے طاعت امیر تے بہوں زور دتا گئے خاص طور تے جنگ دے دوران جیہڑی حکمت عملی ہک سالار کردے اُس تے عمل کرڑیں تے کیوں زور دتا گئے۔ جہاد بچ مقصد مال غنیمت وی عینہ ہوندا تے نہ ای ملاں تے قبضے کرڑاں ہوندے۔ ایہہ خالص اللہ دی کبریائی جوگے تے اپڑیں دفاع آسٹے لڑی جلدی اے۔ اللہ دے رسول ﷺ جیہڑیاں وی جنگاں لڑیاں نے اوہ اسے فلسفے تے لڑیاں گیاں نے۔ فتح مکہ تو پہلے ہر جنگ دی پہل مشرکین مکہ یا دووے لوک جیہڑے اسلام دی دولت توں محروم ایہے انہاں دی ہی طرفوں منڈھ بدھا گئے۔ مسلماناں نے اپڑیں دفاع جوگے ای تلوار اٹھائی اے۔ غزوہ بدر توں کہن کے غزوہ تبوک تک دا جائزہ کھداجلے تے اسی دیکھنے آں جے اللہ دے رسول ﷺ نے جہاد دا حکم اُسے ویلے دتے جس ویلے انہاں تے یا تے مشرکاں حملہ کیتے یا انہاں اپڑیں عہد دی خلاف ورزی کیتی اے۔ ایہہ کدے وی عینہ ہو یا جے مسلماناں نے مشرکاں تے بلا وجہ حملہ کیتا ہووے۔ فتح مکہ تو پہلے جتنے وی غزوے ہوئے نے اوہ مدینے دے نیڑے یا مدینے دے اندر ہوئے نے۔ مطلب ایہہ کہ دشمنوں نے پہل وی کیتی اے تے مدینے تے حملہ آوری ہو یا اے۔ فتح مکہ وی اصل بچ قریش دی بد عہد دی وجہ نال ہوئی اے۔ کدے قریش اپڑیں عہدے قائم رہندے تے مسلمان کدے وی مکے تے چڑھائی نہ کردے۔ فروی اسی دیکھنے آں جے جدوں مکہ فتح ہوندے تے مسلماناں دارویہ کے

ہوندے۔ کسی جائی وی جانزبجھ کے خون فی کیتا گیا۔ دسٹیا جُلے تے ہر بکی آں پناہ دتی جلدی اے۔ آخیا جلدے جے جیہڑا وی اپڑئیں کبار بہر ہندے اُساں امان اے، جیہڑا کجے دی حدود بچ ہوندے اُساں وی امان اے۔ اتھے تانزوں جے رسول خدا فرماندے نے جے اج میرا اعلان کئے آلیاں آسٹے اوہ ای اے جیہڑا حضرت یوسفؑ نے اپڑئیں پرہاواں آستے کیتا ایہا یعنی اج اُساں کولوں کوئی بدلہ نینھ کھد جلد اے۔ اسے طرحیاں جدوں مدینے بچ فتنہ گریہودیاں تے فتح حاصل ہوندی اے تے اُس بچ وی حضور ﷺ خود فیصلہ نینھ فرماندے بلکہ ہک ثالث مقرر کیتا جلدے جیہڑا تورات دے فرمان دے مطابق فیصلہ کردے۔ کسے وی غزوہ بچ دشمن نال زیادتی نینھ کیتی جلدی۔ فرہر غزوہ دی وجوہات تے اُس دے بعد دے فوائد تے وی بڑے گھلے طریقے نال ذکر کیتا گئے۔ ہاں ہک گل ایہہ وی دسدی اے جے جدوں مسلمان کسے وی جنگ بچ فتح حاصل کردے تے لوگ جوق در جوق اسلام دی چادراں تلے جمع ہوندے نے۔ فتح مکہ توں بعد تے ایہہ حال اے جے روزانہ قبیلیاں دے قبیلے اسلام آں اپڑئیں سینے نال لاندے نے جس دا ذکر قرآن حکیم دی سورۃ نصر بچ کیتا گئے۔ یعنی لوگ فوج در فوج اسلام بچ پئے داخل ہوندے نے۔ اس بچ شک نینھ جے اسلام قبول کرڑئیں آسٹے کسے آں وی مجبور نینھ کیتا گیا پر ایہہ وی حقیقت اے جے فتح توں بعد دستخیز آلیاں تے اسلام دارعب آپے ای پئے جلدے تے اوہ ہک ڈاڈے دین دی طرف خود ای دوڑدے آندے نے۔ پروفیسر ناصر ملک دی ایہہ کوشش ہندکو زبان دی چھو لی بچ ہک بہوں بڈا انعام اے۔ اللہ تعالیٰ اس بندے دا ساہ لما کرٹو تے اللہ کریم اسماں ہور ہمت دیونڈو جے ایہہ ہندکو ادب دی چھو لی بچ قلم نال پھر دے رہوٹو۔ کتاب دے بارے بچ تے بہوں کجھ لکھیا جُل ہلدے پر زیادہ بہتر ایہا ای اے جے قاری خود پڑھ کے فیصلہ کرے جے ناصر صیب اپڑیں اس کاوش بچ کتھے تانزوں کامیاب ہوئے نے۔ میں اپڑی طرفوں اس خوبصورت کوشش دی ممارخ آخساں۔ اللہ کرے زور قلم اور زیادہ۔

بیچی خالد۔ ایبٹ آباد

میری رائے

سیرت رسالت ماب ﷺ ہک چمکدا ہو یا قابل عزت موضوع اے جس اُتے خالق، مخلوق، جناناں تے انساناں، سجنواں تے دشمنواں ساریاں لئیں۔ دنیا تے کسے ہور ہستی تے شیدا ای اتنا لئیا گیا ہووے۔ آسمانی کتاباں خاص طور تے قرآن حکیم نبی ﷺ سیدالکوین ﷺ دا ذکر موجود اے۔ سارے اہل علم لوکاں نبی کریم ﷺ اُتے لئیا۔ آپنوی ہمت دے مطابق اُنہاں ساریاں اس فن نبی ﷺ کوشش کیتی تے اپڑیں طاقت دے مطابق اس سمندر نچوں موتی کھڈھڑئیں دی کوشش کیتی۔ جو کوئی بی اس پانڈیے نبی ﷺ لہتھا اُساں اندازہ ہو یا جے ایہہ کم بہوں اوکھیں۔ تے اگے ذات دا مقام بہوں اُچا تے اعلیٰ اے۔ آپنوی طرفوں بہوں کوشش کیتی گئی پر فرودی گل نہ بنوئیں۔ لفظی نال گل نہ بنوئیں تے ہر شاعر تے نثر لکھڑئیں آ لے مجبور ہو کے آخیا۔

بعد از خدا بزرگ توئی قصہ مختصر

پروفیسر ملک ناصر داؤد سیرت نبوی اُتے کتاب ”غزوات نبی ﷺ“ دسجنواں دا موقعہ ملیا اس کتاب دیاں آئناں تے حدیثاں دا جائزہ کھدا۔ آپنویں طرفوں پوری کوشش کیتی جے کوئی غلطی نہ رہ جے۔ اُنہاں بی بڑے پیار تے محبت نال کم کیتا۔ اُنہاں دی کتاب نبی کریم ﷺ دے احترام دا ثبوت اے۔ غزوات نال ہور کئی گلاں باتاں کتاب دا حصہ نے ایہہ گلاں انج کل دے حالات دا تقاضہ بی پوری کر دیاں۔ اُنہاں دا کم تعریف دا مستحق اے۔ کم آپ پیا بولدے جے بہوں توجہ نال کیتا گئے۔

دنیادے سارے ملخاں تے زباناں نبی ﷺ اس موضوع تے کم ہونا پیا اے۔ علاقائی زباناں خاص کر ہندکو زبان نبی ﷺ سیرت نبوی ﷺ اُتے بہوں کھٹ کم ہو یا اے۔ سیرت دے کسے پہلو اُتے معیاری کم مشکل اے۔ مصنف سیرت نبوی ﷺ دے تقاضیاں دے مطابق ہندکو نبی ﷺ ہک چھی کتاب لکھڑئیں دی کوشش کیتی اے۔ دین اُنا خاص کرنی کریم ﷺ بارے لجنواں سعادت دی گل اے۔ حدیث تے تاریخ دیاں کتاباں سامنڈئیں رخ کے کتاب لکھی گئی اے۔ ضروری حوالے کتاب نبی ﷺ موجود نے۔ قاری کو مطمئن کرنا دی ہر ممکن کوشش کیتی گئی اے۔

میری دعا اے کہ رب العزت اُنہاں دی اس کوشش کو آپڑئیں دربار نبی قبول کرنڈے۔ اُنہاں دی ایہہ

کتاب دنیا تے آخرت بچ چنگے ناں دی وجہ بنوئیں۔ لوکاں کو اس توں ہدایت ملے تے اوہ نبی کریم ﷺ دی سیرت دے مطابق زندگی گزارنؤ۔ آمین

مفتی عبدالمتین
لکچرر گورنمنٹ ڈگری کالج حویلیاں

آپڑیں بارے گل بات

ہر لکھنؤ میں آلے دی سب توں اُچی تے بڈی تمنا والی دو جہاں حضرت محمد ﷺ بن حضرت عبداللہ بن حضرت ابو مطلب بن ہاشم بن مناف بن قصی بن کلاب بن مرہ بن کعب بن لوی بن غالب بن فہر بن مالک بن نصر بن کنانہ بن خزیمہ بن مدرکہ بن الیاس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان۔ اُتے کوئی نعت یا نثر لکھے۔ جس طرحاں نبی پاک ﷺ دے در اُتے اجازت بغیر کوئی عینہ جل سکدا اسی طرحاں آمنہ دے لال دی مرضی توں بغیر کوئی کتھو لکھ سکدے۔ میں ایہہ کتاب ۱۹۹۲ بچ لکھنؤ شروع کیتی۔ اے کم ۲۰۱۷ بچ توڑ لکھیا۔ کئی ہور کم ہوندے رہے۔ اس مسودے تے بی کم ہوندار ہیہا۔

میری بک کتاب ”پھلاں دی سٹ“ بک سال پہلے آئی۔ اُس توں بعد سیرۃ النبوی ﷺ تے کم کرنے دا حوصلہ بدھیا۔ بک وجہ اے بی ہوسکدی اے کہ ماہیہ ہند کو لکھنؤ صحیح عینہ آندا ایہا تے لکھنؤ دا وہ معیار تے دور دی گل جیہڑا وجہ کائنات بارے لکھنؤ اے اسے ضروری ایہا۔

کتھے مہر علی کتھے تیری ثنا گستاخ اکھیاں کتھے جاڑیاں

سب توں بڈی تے اصل گل کہ اجازت ملنڈا، بہوں ضروری ایہا۔ اجازت ہونڈ ہوئی تے کم پورا ہو یا۔ اللہ پاک تے اُنہاں دے محبوب اُتے کامل یقین اے۔ اس کتاب اُتا کم کرنیوں خیال آیا کہ نبی کریم رحمت العالمین ﷺ بارے سیرۃ دی کوئی کتاب بہوں پہلے پڑھ کہناں ایہاں تے بہوں چنگا ہوئے۔ عام مسلماناں کول جو بی معلومات ہین اوہ مکمل عینہ ہونڈیاں۔ کجھ خاص خاص واقعات کتاباں بچ پڑھدے رہنے آں۔ انجو سمجھو کہ سورج کو دتھنڈا ہووے تے صحرا یا کھلی جائی تے جل کہ دینجو۔ آپڑے آپڑے بہیڑے بچ اُتنا ای دیہہ سہی آسی جتنا بہیڑا اے۔ ہر پڑے لکھے آدمی کو نبی ﷺ دی سیرت اُتا بک کتاب ضرور پڑھنی چاہی دی اے۔ آپڑے پچیاں کو بی ضرور پڑھاؤ۔ جنجو قرآن پاک دی تعلیم ضروری اے انجو ای اس کلام دی عملی تصویر یعنی سیرۃ دا علم ہونڈا ضروری اے۔

حضور اکرم ﷺ دی زندگی بارے پڑھونڈگی دا طریقہ تے سلیقہ سہی آندے۔ قرآن پاک بچ جو کجھ لکھیا داے اُس تے بک ہستی عمل کردی نظر آندی اے۔ معاملات سامنڈے حل ہونڈے نظر آندین۔ سیاست۔

معاشرت۔ سفارت تے جہاد ہوندا نظر آندے۔ قرآن تے عمل ہوندا نظر آندے۔ مغالطے دور ہو جلدین۔ مسلمان تے رہے ہک پاسے دوئے لوکاں بی انہاں طریقیاں توں بہون گجھ سکھیاتے فیہہ چاہیا۔ امیری پبھی تڑی شاعری دا شملہ شعراے

تیرے درد فقیر بنڑ بیٹھا میں تے ڈا ہڈا امیر بنڑ بیٹھا

غزوات بغیر سیرۃ النبوی ﷺ مکمل ینھ ہوندی۔ جنگاں ہر دور بچ لڑائیاں گئیاں تے اگہاں بی حالات چنگے نظر ینھ آندے۔ دُنیا کو پتہ لگنزا چاہی دا اے کہ اللہ دے نبی ﷺ کنجو جہاد کیتا؟؟ اُس دا مقصد کے اے؟ کبھڑے حالات بچ لڑائیاں ہونیاں؟ لڑائی دے اصول کبھڑے کبھڑے نہیں؟ اج دیاں لڑائیاں تے غزوات بچ کے فرق اے؟ کدہرے جنگ کرنا آلے لڑائی بدہائیاں آں تے ینھ لگے دے؟ بڈے ملکاں تے اداریاں کو انہاں غزوات دی روشنی بچ شید کوئی راہ تھاجے۔ انہاں کو پڑھ کہ ظالم کوشیشہ نظر آجے۔۔۔ کے پتہ کوئی مظلوم بی آپنوی جائی تے ظالم ہووے؟؟

محترم جناب یحییٰ خالد صاحب دی محبت تے جناب ضیاء الدین صاحب دے حوصلے بغیر ایہہ کہا غزی توڑ ینھ چڑھ سکدی ای۔

پروفیسر عبدالمتین صاحب بڑی محبت نال کم دینخیا تے غلطیاں ٹھیک کیتیاں۔
حویلیاں کالج دے لائبریرین آصف صاحب بی موٹڈھے نال موٹڈہا جوڑیا رہا۔ میری کہرے آلی بی تعاون کیتا تے سکون دتار ہیا۔ حافظ صداقت صاحب غلطیاں کبھڑیں بچ مدد کیتی تے سید نذیر کیلومی وی اصلاح دتی۔
اللہ اجر دیوے۔

میرے نکلے پترے علی کو کمپیوٹر دا علم اے اُس کمپیوٹرنگ بچ مدد کیتی۔

ملک ناصر داؤد

حویلیاں کینٹ۔ اپریل ۲۰۱۷ء